

Zdroj obrázku: waterwin,
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Statue_of_Hugo_Grotius.jpg

Úvodní slovo editora:

Vážení přátelé,

společně s prvním letošním číslem Bulletinu se dostáváme do druhého ročníku obnoveného vydávání této pravidelné publikace. Věřím, že si rádi čtete stejně, jako nás baví pro vás články připravovat.

V redakčním týmu došlo k menším změnám a rád bych přivítal nové kolegy – Šárku Ošťádalovou coby vedoucí sekce MPV a Petra Navrátila na pozici vedoucího sekce Evropského práva. Kontakty na ně stejně jako na ostatní členy redakce naleznete na konci Bulletinu, včetně emailových adres, abyste případně mohli kolegy zkontaktovat, pokud byste měli článek, který byste rádi nabídli k publikaci.

Ačkoliv lze snadno propadnout skepsi a dojmu, že svět vstupuje z jedné krize do druhé, doufejme, že do příštího (a příštích) vydání Bulletinu budeme moci přinést pozitivní zprávy z oblasti mezinárodního práva.

Evropskou unii, i se všemi jejími chybami, právo kolektivní bezpečnosti, i se všemi jeho chybami a nedostatky, humanitární právo, lidská práva a další oblasti a instrumenty, na kterých Evropa (a jiné části světa) vynaložili tolik úsilí pod

dojem hrůz, které svět postihovaly, rozhodně stojí za to chránit. A zdokonalovat spíše než rovnou zahodit jako neúčinné.

Přeji vám tedy příjemné čtení, a abychom si za dva měsíce mohli číst v alespoň trochu optimističtější náladě.

S pozdravy,

Milan Lipovský
vedoucí editor Bulletinu ČSMP

OBSAH

Stránka | 2

Úvodní slovo editora	1
Obsah	2
Mezinárodní právo veřejné obecně	3
Barbora Obračajová: Jaký může mít dopad jedno rozhodnutí OSN na potírání politické soutěže?	
Mezinárodní právo soukromé	8
Aneta Bernardová: Změny v mezinárodní úpravě patentů ve farmacii způsobené přijetím Trans-Pacific Partnership	
Mezinárodní právo trestní	10
Kateřina Radová: Nálety na nemocnici v Kunduz aneb jak se vyšetří možné porušení mezinárodního humanitárního práva?	
Lidská práva	13
Jana Kunderátová: Ora, labora et... Big Brother?	
Evropské právo	15
Petr Navrátil: Opojení lucemburského soudu skotským alkoholem jako otázkou opatření s rovnocenným účinkem množstevnímu omezení	
Vnitrostátní aplikace mezinárodního práva	18
Kamila Šrolerová: Mezinárodní monitorovací systém Smlouvy o všeobecném zákazu jaderných zkoušek (CTBT) i na území ČR	
Aktuality	21

MEZINÁRODNÍ PRÁVO VEŘEJNÉ OBEČNĚ

Jaký může mít dopad jedno rozhodnutí OSN na potírání politické soutěže?

Díl II.: Žádná soutěž, samá politika?

V minulém čísle Bulletinu Společnosti jsem se zabývala případem Mohammada Nasheeda, bývalého prezidenta Malediv, jehož se zastala Pracovní skupina pro svévolná zadržení (Working Group on Arbitrary Detention, WGAD). Rozhodnutí tohoto orgánu, jakkoli nezávazné, bylo zařazeno do seznamu důkazů o tom, kdo je tady “ten hodný”.

V momentu, kdy případ Juliana Assange dosáhl tohoto proaktivního orgánu, se všem mezinárodněprávním nadšencům rozsvítily oči. Protistrany - vlády Švédska a Spojeného království, zatím nejspíše věřily, že v tomto případě pracovní skupina otázku odmítne jako nespádající do jejího mandátu. WGAD se ale otázky skutečně ujala a podle některých tak prokázala, že je jako panel dostatečně naivní, aby tak učinila.¹ Případ Juliana Assange, jenž se již od roku 2012 zdržuje na londýnské ambasádě Ekvádoru, totiž představuje spíše než cokoli jiného soubor paradigmat s velkými bezpečnostními riziky jak pro jeho osobu, tak i pro mnohé státy a entity, jejichž utajované informace se prostřednictvím anonymů staly předmětem pozornosti celého světa.

WGAD však případ nejen přijala, ale dokonce rozhodla, že (sebe?)zadržování Assange je arbitrární, vlády Spojeného království a Švédska musí zajistit jeho bezpečnost a výkon osobní svobody a taktéž mu poskytnout přiměřené zadostiučinění.² Na to však mezinárodní scéna reagovala kritikou nestrannosti panelu, jeho kompetentnosti a dodržování vlastního mandátu, což je v ostrém kontrastu k pochvalám, na něž došlo v případě Nasheed. Cílem tohoto příspěvku je proto, mimo informování o rozhodnutí samotném, poukázat také na zvláštnosti v pojetí legitimacy nezávislých lidskoprávních panelů OSN a efektu jejich nezávazných rozhodnutí.

Assange, WikiLeaks a trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti

Julian Assange je australský státní občan, programátor a zakladatel serveru WikiLeaks. Stál za mnohými hackerskými útoky na veřejné instituce a v roce 1996 byl za ně shledán vinným a odsouzen k uhrazení peněžité pokuty. Byl však propuštěn z vazby pro záruky dobrého chování a polehčující okolnosti v podobě traumatických zkušeností z dětství. Dlouhodobě vystupuje proti systematickému vládnímu zneužívání technologie proti základním svobodám občanů.

Do světového hledáčku se dostal až v roce 2006 po založení serveru WikiLeaks, jenž slouží ke zveřejňování utajovaných informací od anonymních zdrojů. V roce 2015 WikiLeaks odtajnilo více než 10 milionů dokumentů. Všeobecně známou se stránka stala po příspěvcích bývalé americké vojačky

¹ Hyde, M.: So that settles it then - everyone's to blame except Julian Assange. In: *The Guardian* [online], 5. února 2016 [navštíveno 27. února 2016]. Dostupné z: http://www.theguardian.com/commentisfree/2016/feb/05/julian-assange-un-panel-blame-fugitive?CMP=tw_t_gu.

² Opinions adopted by the Working Group on Arbitrary Detention at its seventy-fourth session, 30 November - 4 December 2015. Opinion No. 54/2015 concerning Julian Assange (Sweden and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland). UN Doc A/HRC/WGAD/2015 z 22. ledna 2016, (dále jen “Rozhodnutí”), str. 17, odstavce 99, 100 a 101.

Chelsea Manningové¹, které zahrnovaly videa z Iráku a Afghánistánu a přibližně tři čtvrtě milionu diplomatických nót. Manning byla za tento *leak* odsouzena k 35 letům vězení.² Assange se tak stal jednou z nenáviděných i zbožňovaných postav na mezinárodní scéně. Mezi jeho zastánce patří například ruský prezident Vladimír Putin, ekvádorský prezident Rafael Correa či někdejší brazilský prezident de Silva, jakož i množství aktivistů a celebrit. Byl zvolen osobou roku čtenáři Le Monde i Time, byla mu udělena cena Sama Adamse a zvláštní ocenění pracovníkům tajných služeb, kteří se postavili systému ve jménu integrity a etiky.³ Plánoval kandidovat do australského senátu, měl vlastní talk show na Russia Today a vydal knihu Cypherpunks. Problémem stránky je proto podle mnohých právě osoba Juliana Assange, který neváhá pracovat s autokratickými vládami a svými vlastními činy tak podrývá základní důvod jejich založení - proč na WikiLeaks například není jediný dokument, který by se nemusel přímo zamlouvat ruské vládě?⁴ Taktéž Assangeův radikální přístup k informacím, kdy nerozlišuje mezi legitimně utajovanými

skutečnostmi a dokumenty, jež by měly být veřejnosti známé, je podroben četné kritice.

Již jako celebrita se měl v průběhu svého pobytu ve Švédsku v roce 2010 dopustit znásilnění ženy známé jako SW a sexuálního obtěžování druhé ženy pod označením AA. Obvinění jedné ze zmiňovaných jsou však podle švédského práva již promlčená, obvinění AA budou promlčena v roce 2020.⁵ Assange vinu odmítá. Po vydání zatykače se nejprve sám vydal soudu a nechal svými podporovateli zaplatit kauci ve výši 240 000 liber. Následně nicméně zamířil na ekvádorskou ambasádu. Jeho dřívější konstantní sledování londýnskou policií stálo britské daňové poplatníky přibližně dvanáct milionů liber, než bylo konečně v loňském roce odvoláno. Assange odmítá ambasádu opustit a odjet do Švédska zejména kvůli strachu z extradice do Spojených států, kde nadále pokračuje vyšetřování aktivit WikiLeaks. Zde by čelil obvinění ze špionáže, spiknutí a počítačových podvodů.⁶

Zadržování Assange je arbitrární, rozhodla WGAD

Ústřední otázkou rozhodnutí WGAD bylo, zdali současná Assangeova situace představuje porušení mezinárodních lidskoprávních norem, čímž by splnila podmínky některé z kategorií svévolného zadržování, jež jsou pracovní skupinou aplikována podle jejího Rozhodnutí č. 9.⁷

¹ V době vypuštění informací žila Chelsea Manning pod jménem „Bradley Manning“. V srpnu 2013 oznámila, že se od dětství cítí být ženou a začala vystupovat a žít pod ženským jménem a genderovou identitou.

² Pilkington, E. Chelsea Manning spends sixth Christmas in prison with no end in sight. In: *The Guardian* [online], 25. prosince 2015 [navštíveno 24. února 2016]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/us-news/2015/dec/24/chelsea-manning-christmas-prison-whistleblower-wikileaks>.

³ Cenu Samuela Adamse uděluje Sam Adams Associates for Integrity in Intelligence, která se skládá ze skupiny bývalých pracovníků CIA. Nese jméno Samuela A. Adamse, oznamovatele z řad CIA z dob války ve Vietnamu. Assange je jejím laureátem po boku Edwarda Snowdena i svého zdroje Chelsea Manning. Více informací je k dispozici zde: <http://samadamsaward.ch>.

⁴ Bittner J. How Julian Assange Is Destroying WikiLeaks. In: *International New York Times, The Opinion Pages* [online], 7. února 2016 [navštíveno 25. února 2016]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2016/02/08/opinion/how-julian-assange-is-destroying-wikileaks.html>.

⁵ Jones, D. M. a M. L. R. Smith. Big Question: What does the Julian Assange case have to do with human rights? In: *The Independent* [online], 11. února 2016 [navštíveno 24. února 2016]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/wikileaks/12153125/Big-Question-What-does-the-Julian-Assange-case-have-to-do-with-human-rights.html>.

⁶ The Associated Press. Julian Assange, WikiLeaks founder, has 2 sex crimes cases dropped. In: *CBC News* [online], 13. srpna 2015 [navštíveno 24. února 2016]. Dostupné z: <http://www.cbc.ca/news/world/julian-assange-wikileaks-founder-has-2-sex-crimes-cases-dropped-1.3189452>.

⁷ Working Group on Arbitrary Detention. Deliberation No. 9 concerning the definition and scope of arbitrary deprivation of liberty under

zatýkáciho rozkazu
bez zvážení
alternativních
prostředků výslechu.
Za třetí Assange
vyjevil svou vůli, na
rozdíl od ostatních
osob unikajících
spravedlnosti, se
řízení účastnit. Za
čtvrté, Assange je
pod excesivním
dohledem, který není
nezbytný a zbytečně
narušuje jeho právo
na soukromí. Dále,
bez ohledu na
legalitu azylu od
Ekvádoru a jeho
uznání protistranou,

Stránka | 5

Panel v tomto ohledu přijal stanovisko stěžovatele a určil, že jeho pobyt na ekvádorské ambasádě by měl být považován za prodlužování současného odnětí svobody. Znamená tento závěr tedy, že všichni, kdo se skrývají či jiným způsobem unikají spravedlnosti, mohou tuto dobu považovat za součást trestu? Tato argumentace se zdá být ještě zvláštnější vzhledem ke kritice Assangeova “detenčního zařízení,” neboť ekvádorská ambasáda není místem odpovídajícím typické vyšetřovací vazbě. Samozřejmě, že ani nemůže být - jedná se o *ambasádu*. WGAD se nicméně tímto zneužitím nedotknutelnosti prostorů a budov, namítaným vládami Spojeného království i Švédska, ve svém rozhodnutí nezabývá.

V dalších bodech svého rozhodnutí WGAD konstatuje vážné pochybení států v provádění dohledu nad trestní stránkou případu. Hovoří přitom přímo o “due dilligence.” Důvody pro toto konstatování je v první řadě délka procesu, kdy je obviněný 5 let teprve v přípravném řízení. Nadto WGAD namítá neproporcionální jednání obžaloby ve formě vydání evropského

jeho samotné udělení a strach z perzekuce by měly být brány plně v úvahu v případě výkonu trestní jurisdikce. V neposlední řadě WGAD podrobila kritice praktickou nekonečnost řízení.¹

Dále se WGAD věnovala neslučitelnost délky zadržování s presumpcí neviny a její nekonečnou povahou. Konečně pak byla podrobena kritice vláda Spojeného království - relevantní britské právní předpisy se totiž za dobu, co je Assange v úkrytu na ambasádě, velmi změnil, což ztěžuje podmínky vydání do Spojených států. Nicméně vláda se vyjádřila v tom smyslu, že tyto změny se na Assangeovu případnou extradiaci retrospektivně nevztahují.²

Na základě výše uvedeného konstatovala WGAD, že “[o]mezení svobody pana Assange je *arbitrární a v rozporu s články 9 a 10 Všeobecné deklarace lidských práv a články 7, 9(1), 9(3), 9(4), 10 a 14 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Spadá do kategorie III kategorií přijatelných pro posouzení případů předložených [WGAD].*” Třetí kategorie je situace, kdy dojde k nedodržení mezinárodních norem ohledně spravedlivého procesu, která dosahuje takové

customary international law. In: *Compilation of Deliberations* [online], [navštíveno 25. února 2016]. Dostupné z:
<<http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Detention/CompilationWGADDeliberation.pdf>>;
Rozhodnutí, str. 84, odstavec 84.

¹ Rozhodnutí, str. 16, odstavec 97.

² Rozhodnutí, str. 16, odstavec 98.

vážnosti, aby byla konstatována svévolnost zadržení.¹

Vedle určitých pochybností ohledně uvedené argumentace není samotné rozhodnutí příliš

„pevné v kramflecích“ ani na úrovni samotného panelu. Leigh Toomey se nechala hned na počátku vyloučit z důvodu stejné národnosti. Pátý člen, Vladimír Tochilovsky, přidal disentující stanovisko. V tom vyjadřuje názor, že Pracovní skupina překročila svůj mandát s tím, že současná situace je omezením svobody, ne jejím zbavením. Dále konstatuje, že existují vhodnějších mezinárodní tělesa, jež se rozhodně mají případem Assange zabývat.² Rozhodnutí tak přijali pouze tři z pěti expertů, což je poměrně neobvyklý výsledek pro obvykle jednomyslnou WGAD.

Vlády obou států se, ať už z důsledku výše zmíněného nebo jen pro prostý nesouhlas, proti rozhodnutí jednomyslně ohradily prostřednictvím svých vysokých zástupců a vyjádřily se v tom smyslu, že jej jednoduše

nehodlají plnit.³ Švédsko i Spojené království však na mezinárodní scéně všeobecně platí za velké zastánce lidských práv, mimo jiné i na poli Rady pro lidská práva, mandátního tělesa WGAD.

Zdroj obrázku: Snapperjack, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Julian_Assange_in_Ecuadorian_Embassy.jpg

Assange v. Nasheed

Pravděpodobně základním rozdílem mezi oběma případy jsou obvinění, jímž oba muži čelí. Jak bylo výše řečeno, Assange se údajně dopustil trestného činu znásilnění, jenž není politického charakteru. Navíc zde není žádná souvislost mezi tímto jednáním a politickým aktivismem. Oproti tomu je Nasheed podezřelý z terorismu kvůli činu více či méně politického charakteru. Assange má být navíc ve Švédsku pouze vyslýchán, neboť ze zákona musí být osobně přítomen.

Za druhé je zde ostrý kontrast mezi podmínkami detence. Nasheed byl podroben násilnému zadržení, převozům, dlouhodobé izolaci a dle svých tvrzení i mučení. Navíc

¹ Kancelář Vysokého komisaře pro lidská práva. Individual Complaints and Urgent Appeals [online], [navštíveno 26. února 2016]. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Detention/Pages/Complaints.aspx>.

² Opinions adopted by the Working Group on Arbitrary Detention at its seventy-fourth session, 30 November - 4 December 2015. Opinion No. 54/2015 concerning Julian Assange (Sweden and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland). UN Doc A/HRC/WGAD/2015 z 22. ledna 2016, Appendix I: Individual dissenting opinion of WGAD member Vladimír Tochilovski.

³ Dearden, L. Sweden to end arbitrary detention and compensate Wikileaks founder. In: The Independent [online]. 5. února 2016 [navštíveno 25. února 2016]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/people/julian-assange-un-panel-calls-on-uk-and-sweden-to-end-arbitrary-detention-and-compensate-wikileaks-a6854826.html>.

musel být několikrát krátkodobě propuštěn kvůli zdravotním komplikacím, naposledy na 30 dní, které tráví ve Spojeném království. To je kritizováno jako mediální přestávka ve výkonu trestu, jež nemá nic moc společného s nutností operací zad, pro kterou byl propuštěn. Dopady na jeho zdraví jsou však zcela neoddiskutovatelné. Assange strávil celkem 10 dní na samotce ve Wandsworthském vězení v Londýně. Následně byl umístěn do domácího vězení, v rámci kterého musel nosit elektronický sledovací náramek, hlásit se policii a měl zamezen pohyb v noci. Všeobecně však byl ve spíše volném režimu. Tato omezení však WGAD konkretizuje jako "tvrdou restrikcii."

V neposlední řadě je zde zcela diametrálně odlišná reakce mezinárodního společenství, namířená jednak na konkrétní osobu obviněného, tak i na WGAD jako takovou. Zatímco byl Assange nazván viceprezidentem USA teroristou, Ministerstvo zahraničí se dlouhodobě Nasheeda zastává. Po svém rozhodnutí v Nasheedově případě byla Pracovní skupina široce chválena za svou nezávislost, nestrannost a odvahu nahlas označit nespravedlnost. Reakce po rozhodnutí ohledně zadržování Juliana Assange byla vesměs rozhořčená. "[P]anel OSN se skládá výhradně z akademiků, pravděpodobně bez soudcovských zkušeností, ani v mezinárodním právu veřejném či azylovém nebo uprchlickém právu[.]"¹ komentoval britský list the Guardian a zařadil se tak do plejády kritických výroků o WGAD a jejího rozhodnutí.

Překvapivým společným jmenovatelem obou je nečekaně právní tým. Dlouhou dobu byla součástí Assangeova týmu i Amal Clooney, jedna z nejznámějších osobností mezinárodněprávní scény současnosti, než od ní případ převzal kolega z kanceláře Doughty Street Chambers. Nikomu také zřejmě neunikly obrázky z Nasheedovy dočasné návštěvy Spojeného království s Amal Clooney vždy na délku paže a se zajištěním tak potřebné publicity. Proč však Clooney stojí stranou v případě Assange?

Zapříčiní rozhodnutí zkrácení mandátu WGAD?

Dalším rozměrem tohoto případu jsou politické implikace pro panel. Pracovní skupina totiž čerpá svůj mandát z rezoluce Rady pro lidská práva, která jej bude znovu přezkoumávat pro období od září 2016. Pracovní skupina byla původně založena rezolucí 1991/42 Komise pro lidská práva. Její mandát byl dále rozšířen a zpřesněn rezolucí 1997/50 a následně rezolucemi dvakrát prodloužen. Naposledy 26. září 2013 na další tři roky.² WGAD proto nedisponuje výhodou mandátu na dobu neurčitou a o její existenci rozhodují zástupci členských států. Vzhledem ke zvláštnosti mandátu WGAD lze jen těžko říct, jak reálně velký by byl krok zpátky, kdyby tato skupina již dále neměla fungovat. Bez jakýchkoli predikcí či implikací však budou diskuze o panelu pravděpodobně poměrně rozohněné.

Jaký bude další vývoj?

Podrobení se externímu lidskoprávnímu přezkumu je neoddelitelným komponentem profilu státu jako „hodného globálního občana“. Na to, zdali se ukáží obavy z politizace rozhodování o mandátu nezávislého panelu oprávněnými, si však ještě budeme muset několik měsíců počkat. Jedno je ale jasné - vláda Švédska má již pouze přibližně čtyři roky, než možnost podrobit Assange vyšetřování vyprší, a nikdo neví, jak jej dostat z ambasády ven. Assange nadále čelí trestu za porušení podmínek kauce ve Spojeném království, které by tak bylo vůči jeho extradici do Spojených států pravděpodobně ještě vstřícnější. Navzdory rozhodnutí i uplynutí více než tří let od jeho prvotního útoku před spravedlností jsou mezinárodní společenství i Julian Assange v úplně stejném mrtvém bodě, ve kterém byly na počátku. Obě strany mají svázané ruce. Pokud však WGAD uznává zavěšení se na ekvádorské ambasádě za výkon trestu odnětí svobody, tak si Assange dost možná sám naordinoval doživotí.

Barbora Obračajová

¹ Hyde, M.: So that settles it then - everyone's to blame except Julian Assange. *ibid.*

² Rozhodnutí Rady pro lidská práva 24/7, 34. zasedání, 26. září 2013, odstavec 13.

MEZINÁRODNÍ PRÁVO SOUKROMÉ

Stránka | 8

Změny v mezinárodní úpravě patentů ve farmacii způsobené přijetím Trans-Pacific Partnership

Mezinárodní obchod s léčivými a přístup k nim je celosvětově chráněn předpisy mezinárodní ochrany duševního vlastnictví, konkrétně farmaceutických patentů. V rámci multilaterálních smluv tuto oblast upravuje zejména Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS)¹. Je však patrný trend úpravu duševního vlastnictví zpřísnovat v rámci bilaterálních dohod a odchýlovat se tím od ochrany, kterou slabším státům poskytuje TRIPS.

Tímto způsobem si úpravu farmaceutických patentů v dalších státech s oblibou přizpůsobují Spojené státy americké. Ty mají ve vyjednávání bilaterálních dohod výjimečně silnou pozici a zároveň mají zájem na co nejprísnejší ochraně patentů, což je způsobeno jejich rozvinutým farmaceutickým průmyslem. Bilaterální smlouvy uzavřené s Marokem, Jižní Koreou, Singapurem, Thajskem či Bahrajnem vykazují stále přísnější ochranu farmaceutických patentů. S tím souvisí zhoršování dostupnosti léčiv v těchto zemích, které jsou při jejich zajišťování závislé na mezinárodním obchodu.²

V tomto roce uzavřená dohoda Trans-Pacific Partnership (TPP)³ přinesla mimo jiné

nejnovější a také nejkontroverznější úpravu farmaceutických patentů. Vyjednávání TPP se táhla více než deset let a právě oblast ochrany práv duševního vlastnictví byla toho příčinou. TPP je megaregionální dohodou upravující obchod mezi dvanácti státy včetně Spojených států, Kanady, Austrálie, ale třeba i Malajsie. Zatímco Spojené státy prosazovaly bezprecedentně přísnou ochranu farmaceutických patentů, která by ohrozila přístup k léčivům v ostatních signatářských zemích, zbylé státy byly v opozici a zasazovaly se o udržení standardů ochrany zajištěných v rámci TRIPS. Silná vyjednávací pozice Spojených států byla na multilaterálním poli oslabena a vyjednávání se proto táhla.⁴

Jednou z největších změn, které Spojené státy do TPP prosadily, je kapitola týkající se tzv. evergreeningu. Evergreening je praktika umožňující neúměrné prodlužování platnosti patentů na existující objevy. Podle úpravy v TRIPS⁵ dostává objev nové léčivé substance patentovou ochranu na dobu dvaceti let, po jejímž vypršení je objev k dispozici ostatním. Evergreening nicméně umožňuje patentovat i nové způsoby použití již existující a patentem chráněné látky. V praxi tedy farmaceutická společnost může, když se blíží konec patentové ochrany některé substance, požádat o její nové zaregistrování s tvrzením o nových možnostech použití léku, a prodloužit tak platnost patentu třeba o dalších dvacet let. Tato praktika je používána v USA, kde například lék Zidovudine je díky evergreeningu patentově chráněn už šedesát let. Pod tlakem USA byl evergreening zahrnut do TPP, což bude mít negativní dopad na vývoj nových léčiv. Nejen, že možnost neúměrně

¹ Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví ze dne 15. dubna 1994 (sdělení MZV č. 191/1995 Sb.).

² Heat, C.; Sanders, K. a kol.: *Intellectual Property and Free Trade Agreements*. Oregon: Hart Publishing, 2007, str. 33.

³ Dohoda Trans-Pacific Partnership podepsaná dne 4. února 2016 (zatím nevstoupila v platnost). Dostupná na: <https://ustr.gov/trade->

[agreements/free-trade-agreements/trans-pacific-partnership/tpp-full-text](#).

⁴ Ching, L.: *AUSFTA, KORUS FTA and Now TPP: Free Trade Agreements are Now Reaching Further into Domestic Health Policies Than Ever Before*. *Currents Int'l Trade L. J.* Č. 22/2013, str. 26.

⁵ Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, čl. 27.

Stránka | 9

Zpříšňování ochrany duševního vlastnictví a odchylování se od ustanovení TRIPS je dlouhodobým trendem. TPP je však první dohodou, která umožnila výrazné odchýlení se od pravidel TRIPS na multilaterálním a megaregionálním poli. Tváří v tvář těmto změnám se musíme ptát, jaká bude budoucnost dohody TRIPS a Světové obchodní organizace jako celku.

[illegible]

3 Kilic, B., Brennan, H.: *What is Patentable under the Trans-Pacific Partnership?* The Yale Journal of International Law Online, 2015, online <<http://www.yjil.org/docs/pub/o-40-kilic.pdf>>.

MEZINÁRODNÍ PRÁVO TRESTNÍ

Stránka | 10

Nálety na nemocnici v Kunduz aneb jak se vyšetří možné porušení mezinárodního humanitárního práva?

Na začátku října roku 2015 ohlásila humanitární organizace Lékaři bez hranic, známá také jako Médecins Sans Frontières, svůj odchod z města Kunduz na severu Afghánistánu, kde působila jako jedna z posledních organizací poskytující lékařskou pomoc včetně jednotky intenzivní péče v této oblasti. K odchodu ji donutily letecké nálety na nemocnici v Kunduz dne 3. října 2015, při nichž zahynulo nejméně 22 lidí, z toho 12 členů lékařského týmu samotné organizace.

Nálety byly provedeny americkými letouny. Americké vedení tvrdí, že v žádném případě nešlo o úmyslné jednání a za selhání se omluvily. Podle Lékařů bez hranic ale není pochyb, že byl spáchán válečný zločin a došlo tak k závažnému porušení mezinárodního humanitárního práva ze strany USA. Prezident Obama osobně slíbil samotné prezidentce Lékařů bez hranic, doktorce Joanne Liu, že vyšetřování pod záštitou amerického ministerstva obrany proběhne transparentně a objektivně. Prezidentka Lékařů bez hranic omluvu přijala, ale požaduje více. Trvání na tom, že došlo ke spáchání válečného zločinu, vyvolává otázku, kdo by měl celou událost vyšetřovat a případně i soudně stíhat.

Nálety proběhly jen pár dnů poté, co Vysoký Komisař OSN pro lidská práva, Zeid Ra'ad Al-Hussein urgoval strany konfliktu v Afghánistánu, aby dodržovaly jejich povinnosti plynoucí z mezinárodního humanitárního práva a práva lidských práv na

ochranu civilistů.¹ Dlouhodobé porušování práv na ochranu civilistů je totiž přítomné na obou stranách konfliktu, jak ze strany Talibánu, tak ze strany provládních sil.

Boje v Afghánistánu probíhají již přes deset let a škody na životech civilistů jsou vysoké. Útok na nemocnici v Kunduz je v několika ohledech výjimečný. Zaprvé šlo o útok na nemocniční objekt, kterému náleží zvláštní ochrana dle mezinárodního humanitárního práva. Zadruhé se jednalo o nálety, a možné porušení humanitárního práva, ze strany amerických jednotek. Velitel amerických jednotek v Afghánistánu generál Campbell danou událost vyhodnotil jako následek lidského selhání. Naopak členové Lékařů bez hranic namítají, že se jen těžko mohlo jednat o omyl, když útoky trvaly přes hodinu. K tomu je nemocnice výraznou budovou v okolí a je také těžké si ji s něčím splést. Lékaři bez hranic navíc souřadnice svých nemocnic záměrně oznamují všem stranám konfliktu, aby takovým nehodám zabránili. Navíc se objevují zprávy, že útok na nemocnici mohl být zamýšlený z důvodu možné přítomnosti vojáků z řad Talibánu. Nabízí se tedy otázka, kde je pravda?

Zahájení vyšetřování incidentu oznámilo NATO, dále americké ministerstvo obrany, a také samotné vlády Spojených států amerických a Afghánistánu. Je ovšem diskutabilní, nakolik takové šetření bude nezávislé a objektivní. Prezidentka Lékařů bez hranic požaduje nezávislé šetření celé situace a dovolává se prověření události Mezinárodní vyšetřovací komisí. Mezinárodní vyšetřovací komise, známá pod zkratkou IHFFC (International Humanitarian Fact-Finding Commission) vznikla na základě článku 90 Dodatkového protokolu I k Ženevským úmluvám právě za účelem vyšetřování údajného vážného porušení Ženevských úmluv

¹ Více na <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=52036#.Vscq4rTNzIV>

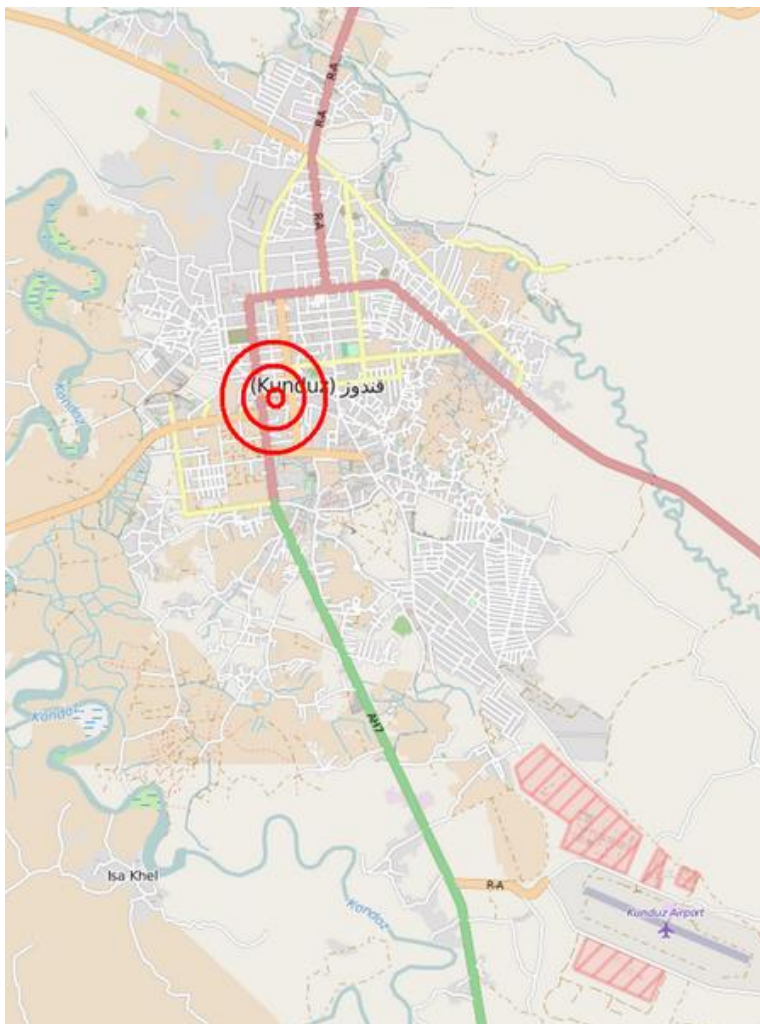
nebo jejich dodatkových protokolů. Komise je velmi dobře situovaná i v mezinárodním společenství, kde je uznávanou jak ze strany OSN, tak i ze strany Červeného kříže a mohla by se tak zdát vhodnou právě k šetření náletů na nemocnici v Kunduz. K zahájení vyšetřování ze strany Komise je však nutný souhlas stran konfliktu, což není případ Afghánistánu, jelikož ani USA ani vláda Afghánistánu Komisi případ k vyšetření nepostoupily.¹

Při úvahách nad tím, kdo by měl daný incident vyšetřit, je namístě zmínit rovněž Mezinárodní trestní soud (dále jen „Soud“). Pro mezinárodní humanitární právo je právě charakteristické, že některá jeho porušení jsou tak závažná, že vyvolají nejen mezinárodní odpovědnost států za protiprávní chování, ale také individuální trestní odpovědnost samotných pachatelů. Takovými závažnými zločiny jsou dle Římského statutu, zakládající smlouvy Soudu (dále jen „Statut“), válečné zločiny stanovené v článku 8 Statutu, mezi nimiž je i úmyslné vedení útoku proti chráněným budovám jako jsou nemocnice.

Mezinárodní trestní soud má nad územím Afghánistánu jurisdikci od roku 2003, kdy Afghánistán ratifikoval Římský statut. Navíc od roku 2007 zde také Kancelář žalobkyně² provádí tzv. předběžné šetření (*preliminary examination*), které je zahajované ze strany Kanceláře za účelem určení, zda nějaký

konflikt či situace naplňuje kritéria Statutu³ k oprávnění zahájení samotného vyšetřování. Při šetření musí žalobkyně nejprve vzít úvahu, jestli má Soud nad situací jurisdikci a to jak časovou, tak teritoriální, personální a také materiální. Dále posoudí samotnou přípustnost případu, a to z hlediska závažnosti spáchaných zločinů a principu komplementarity. V neposlední řadě zvaží také tzv. zájem na spravedlnosti, tedy jestli i přes závažnost zločinů a zájmu obětí by bylo proti zájmu spravedlnosti zahájit

vyšetřování. Je třeba připomenout, že v této fázi předběžného šetření nemá Kancelář žalobkyně vyšetřující pravomoci a nálezy

Zdroj obrázku: OpenStreetMap contributors,
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kunduz_MSF_Trauma_Center_-_location_map_-_01.png

¹ Více na <http://www.ihffc.org/index.asp?Language=EN&page=news>

² V angličtině jako „The Office of the Prosecutor“, srov. na https://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/structure%20of%20the%20court/office%20of%20the%20prosecutor/com%20and%20ref/Pages/communications%20and%20referrals.aspx

³ Čl. 53(1)(a)-(c) Římského Statutu

mohou být v budoucnu znovu posouzeny. Situace je považována za důvodnou k zahájení šetření, pokud existují rozumné důvody pro shledání, že byl spáchán nebo je páchán zločin, který spadá do jurisdikce Soudu.¹

Stránka | 12

Podle poslední zprávy Kanceláře žalobkyně z roku 2015, jež se týká zmíněných předběžných šetření (tedy situací, ve kterých žalobkyně zvažuje, zda vyšetřování v dané zemi otevřít), se šetření situace v Afghánistánu nachází ve fázi třetí, ve které se prověřuje přijatelnost.² V minulé fázi již tak Kancelář uznala jurisdikci Soudu nad situací v Afghánistánu, a to i vůči přítomným mezinárodním jednotkám, včetně těch amerických. To Soudu umožňuje jeho teritoriální jurisdikce dle článku 12(2)(a) Statutu, který stanoví jurisdikci Soudu nad celým územím státu, který je jeho stranou, a to i vůči občanům států, které naopak stranou Statutu nejsou.

V rámci šetření amerických jednotek přítomných na území Afghánistánu se Kancelář zabývala především způsoby výsledků a držení válečných zajatců. V poslední zprávě se ovšem explicitně zmiňuje rovněž o bojích o Kunduz, včetně zmiňovaného bombardování nemocnice Lékařů bez hranic. Dle Kanceláře žalobkyně se jedná o válečný zločin dle čl. 8(2)(e)(iv) Statutu, pokud dojde k „úmyslně vedeným útokům proti budovám určeným k náboženským, vzdělávacím, uměleckým, vědeckým nebo charitativní účelům, historickým památkám, nemocnicím, místům, kde jsou shromažďováni nemocní a ranění, pokud se nejedná o vojenské cíle.“ Kancelář se vyjádřila tak, že je incident vyšetřován ze strany NATO, americkým ministerstvem obrany a také společně afghánskými a americkými vládami. Pro budoucí zahájení vyšetřování by tak Kancelář musela nejprve shledat v souladu s principem komplementarity tato vyšetřování za nedostatečná.

V budoucnu bude Kancelář žalobkyně nadále monitorovat situaci v Afghánistánu, včetně pozorování nezávislosti vyšetřování na vnitrostátní úrovni. Přitom se ovšem nesmí zapomínat na politiku Soudu, podle které se zpravidla zabývá jen těmi nejvíce odpovědnými pachateli za ty nejzávažnější zločiny.

Zda-li se někdy dočkáme odsouzení někoho, kdo je za daný incident odpovědný, je těžké odhadnout. V úvahu se musí vzít totiž i fakt, že je složité v takových situacích dokázat úmysl ze strany pachatele, a to dle důkazního břemena platného v trestním řízení, ať již v rámci vnitrostátního či mezinárodního vyšetřování.

Jak ovšem shledala vice-prezidentka Mezinárodního výboru Červeného kříže (dále jen „MVČK“) ve své řeči dne 19. ledna 2016 na půdě OSN,³ nejdůležitější pro efektivní ochranu civilistů v rámci ozbrojených konfliktů je již prvotní respektování závazků dle mezinárodního humanitárního práva ze strany států. V roce 2015 operace MVČK dosáhly na více než 40 milionů civilistů, tedy více než kdykoliv jindy v historii. V samotném Afghánistánu bylo v období mezi roky 2007 až 2015 zabito více než 23 tisíc civilistů.⁴ Vymáhání odpovědnosti může být v mezinárodním humanitárním právu složitý a dlouhotrvající proces. Hlavní výzvou pro ochranu civilistů tedy i nadále zůstává samotné respektování mezinárodního humanitárního práva všemi stranami ozbrojených konfliktů.

Kateřina Radová

¹ Tak to je interpretováno přípravným senátem II

² K nalezení na internetové stránce:
https://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/structure%20of%20the%20court/office%20of%20the%20prosecutor/com%20and%20ref/reports/Pages/default.aspx

³ Více na: <https://www.icrc.org/en/document/icrc-vice-president-speech-protection-civilians-un-security-council-debate>

⁴ Údaje dle United Nations Assistance Mission in Afghanistan (UNAMA)

LIDSKÁ PRÁVA

Ora, labora et... Big Brother?

Článek 7 Listiny základních práv a svobod ČR a článek 8 Evropské úmluvy o lidských právech garantují právo každého na soukromí. Ale jak je to v případě pracovněprávních vztahů? Může zaměstnavatel kontrolovat pracovní e-maily či jiné aktivity zaměstnanců během pracovní doby? Naruší to práva na soukromí zaměstnanců? V tomto článku se na to zaměříme. Budou proti sobě stát právo na soukromí na jedné straně a na druhé straně základní právo zaměstnavatele na ochranu svého majetku a „právo na podnikání“. Jelikož nově, po rozsudku Evropského soudu pro lidská práva (dále jen "ESLP") ve věci **Bărbulescu proti Rumunsku (stížnost č. 61496/08)**¹ ze dne 12/01/2016 se situace změnila a ESLP stanovil určité podmínky, za kterých je „sledování“ zaměstnanců během pracovní doby přípustné. Uvedený rozsudek ESLP se liší od dřívějších rozsudků *Halford v. Spojené království* či *Copland v. Spojené království*, u nichž bylo dovoleno osobní použití, a zaměstnavatel se v rozporu s tímto právem zaměstnance snažil kontrolovat, zda nebylo užití nadměrné.

FAKTA: Zaměstnavatel monitoroval od 5. do 13. července 2007 komunikaci p. Bărbulescu, kterou tento zaměstnanec vedl prostřednictvím Yahoo messengeru, který měl být užíván pouze pro komunikaci s klienty a na pokyn zaměstnavatele. P. Bărbulescu používal Yahoo messenger jak s klienty firmy, tak se svým bratrem a snoubenkou v soukromých záležitostech. Vzhledem k tomu, že zaměstnanec porušil soukromou komunikaci vnitřní předpisy zaměstnavatele, rozhodl se zaměstnavatel ukončit pracovněprávní vztah.

¹ Rozhodnutí ESLP je dostupné např. zde <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-159906>.

PROCES: Následně se p. Bărbulescu obrátil na rumunské soudy s žalobou proti zaměstnavateli, a to pro porušení práva na soukromí a s požadavkem na určení neplatnosti ukončení pracovního poměru. Právní zástupce zaměstnance argumentoval, že zásah ze strany zaměstnavatele nebyl přiměřený sledovanému (byť legitimnímu) cíli. Zaměstnavatel uvedl mimo jiné, že zákaz osobního použití zdrojů společnosti byl výslovně obsažen ve vnitřních předpisech. Rumunské soudy však Bărbulescuovu žalobu zamítly. Vzhledem k neúspěchu zaměstnance před národními soudy se p. Bărbulescu obrátil na ESLP.

PRÁVNÍ PROBLÉM: Porušil zaměstnavatel svým jednáním článek 8 (právo na respektování soukromého a rodinného života, obydli a korespondence) Evropské úmluvy o lidských právech?

ŘEŠENÍ: Soudci ESLP se v poměru 6:1 postavili na stranu zaměstnavatele, když uvedli, že takovýmto způsobem sledování nedošlo k zásahu do lidských práv. Z rozsudku vyplynulo, že zaměstnavatel má právo za určitých podmínek číst soukromé zprávy zaměstnance. V konkrétním případě vedení firmy četlo soukromá sdělení zaměstnance posílaná během pracovní doby přes chatovací službu, kterou zaměstnanec používal jak ke služebním, tak k soukromým účelům. Zaměstnanec podle rozsudku porušil pravidla obchodní společnosti a zaměstnavatel měl právo zkontrolovat, zda vykonává svou práci. Soudci nicméně upozornili, že při takovéto politice zaměstnavatele je nezbytné ochránit zaměstnance před svévolným špehováním a jasně definovat, jaké informace může zaměstnavatel získávat a jakým způsobem. Soudci zároveň poukázali na skutečnost, že dotyčný zaměstnanec byl předem upozorněn, že společnost by mohla zkontrolovat jeho zprávy. Navíc zařízení, které bylo použito k odesílání zpráv, patřilo zaměstnavateli. Soudci

v rozhodnutí neupřesnili, zda by byl nějaký rozdíl v tom, kdyby daný zaměstnanec použil vlastní počítač.

výrobní a pracovní prostředky zaměstnavatele, včetně výpočetní techniky ani jeho telekomunikační zařízení. Dodržování tohoto zákazu je zaměstnavatel oprávněn přiměřeným způsobem kontrolovat.“ Obě strany pracovněprávních vztahů si musí uvědomit, že k efektivnímu fungování spolupráce musí být nalezena určitá míra tolerance a respektu.

Jana Kunderátová

Každý zaměstnanec by měl dbát svých povinností, plnit řádně a včas zadané úkoly. Na druhou stranu by zase zaměstnavatel měl pečlivě zvažovat, jakým způsobem a proč bude kontrolovat činnost svých zaměstnanců, a měli vůbec ke sledování oprávněný důvod. To znamená, že kontrolní mechanismy mohou být zavedeny pouze ve výjimečném případě, kdy je dán závažný důvod vycházející ze zvláštní povahy činnosti zaměstnavatele. Mimo tyto ojedinělé případy zaměstnavatel tuto kontrolu provádět nesmí.

Český zákoník práce stanoví v § 316, že „zaměstnanci nesmějí bez souhlasu zaměstnavatele užívat pro svou osobní potřebu

EVROPSKÉ PRÁVO

Opojení lucemburského soudu skotským alkoholem jako otázkou opatření s rovnocenným účinkem množstevnímu omezení

Pouhý den před Vánocemi nadělil druhý senát Soudního dvora EU (dále jen „SDEU“ nebo „Soudní dvůr“) všem příznivcům unijního práva (a nejen jim) dárek v podobě rozhodnutí ve věci C-333/14 *Scotch Whisky Association a další proti Lord Advocate a Advocate General for Scotland*. Soudní dvůr tak napsal další kapitolu své doposud nedopsané alkoholové epopeje z prostředí volného pohybu zboží, kterou kdysi započal veleslavným rozhodnutím ve věci *Dassonville*¹. Meritorně se případ týkal skotského zákona o alkoholu, který zakazoval prodej za cenu nižší, než je minimální cena vypočtená v závislosti na množství obsaženého alkoholu.² V tomto zákoně bylo stanoveno oprávnění pro skotskou vládu stanovit prostřednictvím nařízení minimální cenu za jednotku alkoholu, kterou museli dodržovat všichni držitelé povolení k maloobchodnímu prodeji alkoholických nápojů ve Skotsku.³

¹ Viz rozhodnutí 8/74 *Dassonville*. Další díly viz 120/78 *Cassis de Dijon*, 178/84 *Komise v. Německo*, 267/91 *Keck a Mithouard*.

² Viz Alcohol (Minimum pricing)(Scotland) Act 2012, schválený skotskou vládou v květnu roku 2012. Online dostupné na: http://www.legislation.gov.uk/asp/2012/4/pdfs/as_p_20120004_en.pdf.

³ Vládní nařízení navrhlo minimální cenu za jednotku alkoholu ve výši 0,5 liber sterlingů. Minimální prodejní cena výrobku měla být následně spočítána na základě vzorce $MJC \times K \times V \times 100$, přičemž MJC je minimální jednotková cena, K je koncentrace alkoholu a V je objem alkoholu v litrech.

Skotský zákonodárce si přitom od výše popsané změny sliboval, že bude sloužit ochraně zdraví a života lidí. Očekávaným účinkem totiž mělo být zvýšení ceny nejdostupnějších nápojů s vysokým obsahem alkoholu, neboť jak známo tento druh nápojů si často kupují spotřebitelé trpící alkoholismem (především z nízkopříjmových skupin), jakož i zvláště ohrožené skupiny obyvatelstva jako mládež.⁴

V rámci řízení dle článku 267 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“) se musel Soudní dvůr vypořádat se především s těmito dvěma otázkami: (i) zda je dotčená irská právní úprava v rozporu s opatřením o společné organizaci trhů⁵ a (ii) s článkem 34 a 36 SFEU.

K otázce první Soudní dvůr zdůraznil, že základem společné organizace trhů je otevřený trh, na který má každý producent volný přístup

⁴ Mimořádně zajímavá je rovněž procesní otázka celé kauzy. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podané Court of Session, Extra Division, Inner House, byla totiž podána v rámci vnitrostátního řízení, jehož cílem bylo přezkoumat legalitu vnitrostátního zákona, který ještě nevstoupil v platnost, a prováděcího vládního nařízení, které bylo ve stadiu pouhého návrhu. Soudní dvůr shledal v souladu s ustálenou judikaturou tuto žádost o rozhodnutí o předběžné otázce za přípustnou [srov. body 19 – 24 stanoviska GA Yvese Bota, rozhodnutí C-91/01 *British American Tobacco* (body 36a a 40) a C-308/06 *Intertanko* (body 33 a 34)], neboť i přes výše uvedenou skutečnost se nejednalo o otázku, která by neměla žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení nebo by byla toliko hypotetická.

⁵ Společnou organizaci trhů se zde rozumí jeden ze základních pilířů společné zemědělské politiky. Její právní základ tvoří čl. 38 až 44 SFEU, nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013 (Úř. věst. L 347, 20. 12. 2013) a nařízení Rady (EU) č. 1370/2013 (Úř. věst. L 346, 20. 12. 2013).

za podmínek skutečné hospodářské soutěže.¹ Ve vztahu k dotčené skotské právní úpravě ovšem judikoval, že i když může *prima facie* představovat z pohledu unijního práva nepřípustný zásah do fungování společné organizace trhů, nemusí být nutně v rozporu s nařízením o jednotné společné organizaci trhů. Může totiž být odůvodněna cíli ochrany lidského zdraví, přičemž ovšem nesmí překračovat meze toho, co je k dosažení tohoto cíle nezbytně nutné.²

Ke druhé otázce SDEU uvedl, že se jedná o tzv. opatření s účinkem rovnocenným množstevnímu omezení dovozu ve smyslu čl. 34 SFEU, neboť je způsobilé narušit obchod mezi členskými státy.³ Dle Soudního dvora totiž může představovat překážku přístupu na trh, neboť brání tomu, aby se nižší výrobní cena dovážených výrobků odrážela v prodejní ceně.⁴ Na rozdíl od generálního advokáta Yvese Bota se však nevěnoval povaze skotského opatření ve smyslu judikatury *Keck a Mithouard*, nýbrž pouze zdůraznil charakter daného opatření jako překážky bránící vstupu na trhu.⁵ V této souvislosti je nutné připomenout, že článek 34 SFEU odráží povinnost dodržovat zásady zákazu diskriminace a vzájemného uznávání výrobků legálně vyráběných a uváděných na trh v jiných členských státech, jakož i povinnost zajištění přístupu výrobkům z jiných členských států na vnitrostátní trh.⁶ Jenom stěží lze

přítom pokládat za sporné, že pokud některý z členských států stanoví minimální maloobchodní prodejní cenu určitého produktu, nedojde k narušení hospodářské soutěže mezi producenty se sídlem v různých členských státech.⁷ Na druhou stranu je třeba zdůraznit, že unijní právo zásadně nebrání vyššímu zdanění alkoholických nápojů. Naopak členské státy mají dostatečný prostor k uvážení v těchto věcech, zejména s ohledem na požadavek ochrany zdraví a života obyvatel. Proto se také Soudní dvůr zamýšlel nad otázkou, do jaké míry je možné překážku spočívající v posuzované skotské právní úpravě odůvodnit zájmy chráněnými článkem 36 SFEU. V tomto ohledu Soudní dvůr konstatoval, že dotčená skotská právní úprava sleduje dvojí cíl: (i) snížení spotřeby alkoholu u spotřebitelů oddávajících se škodlivé nebo nebezpečné konzumaci a (ii) obecný cíl snížení spotřeby alkoholu obyvatelstva. Jinak řečeno, skotská právní úprava sleduje cíl ochrany zdraví a života lidí ve smyslu statků a zájmů chráněných článkem 36 SFEU. Rovněž tak Soudní dvůr konstatoval, že dotčená právní úprava je způsobilá dosáhnout cíle ochrany zdraví a života lidí.⁸ Konečně pokud jde o to, zda dotčená vnitrostátní právní úprava nepřekračuje meze toho, co je nezbytné pro dosažení sledovaných cílů, Soudní dvůr judikoval, že vytyčených cílů by stejně mohlo být dosaženo i vyšším zdaněním.⁹ Soudní dvůr tak dal jasně najevo, že je třeba dát přednost daňovým opatřením, které mají zpravidla menší dopad na obchod (alespoň dle SDEU) a zároveň umožňují dosáhnout sledovaného cíle, před opatřeními spočívajícím ve stanovení minimální ceny.

Zvláštní pozornost Soudní dvůr taktéž věnoval otázce rozsahu přezkumu proporcionality, který musí vnitrostátní soud provést. K tomu uvedl, že vnitrostátní soud má povinnost provést objektivní posouzení, na základě kterého spolehlivě zjistí, zdali důkazy předložené dotčným členským státem

¹ Viz rozhodnutí C-137/00 *Milk Marque a National Farmers' Union*.

² Viz body 21- 25 rozsudku. Shodně viz stanovisko GA Yvese Bota body 39 – 46 a rozhodnutí C-462/01 *Hammarsten*.

³ Srov. rozhodnutí SDEU ve věci 82/77 *van Tiggele* (bod 18).

⁴ Viz bod 32 rozsudku a body 59 - 60 stanoviska GA Yvese Bota. Rovněž tak ovšem generální advokát ve svém stanovisku zdůraznil diskriminační charakter této právní úpravy (viz bod 66 stanoviska GA).

⁵ Stejně jako generální advokát Yves Bot (viz bod 58 stanoviska), byť nakonec dovodil, že se jedná o opatření upravující způsob prodeje (viz rozhodnutí C-531/07 *Fachverband der Buch- und Medienwirtschaft* a C-267/91 a C-268/91 *Belgapom*).

⁶ Viz rozhodnutí SDEU ve věci C-456/10 *ANETT* (bod 33 a tam citovaná judikatura).

⁷ Viz rozhodnutí SDEU ve věci 87/77 *van Tiggele*, 80/85 a 159/85 *Edah*, C-287/89 *Komise v. Belgie* a C-197/08 *Komise v. Francie*.

⁸ Viz body 34 - 39 rozsudku a bod 137 stanoviska GA Yvese Bota.

⁹ Viz rozhodnutí C-197/08 *Komise v. Francie*.

umožňují rozumně se domnívat, že zvolené prostředky jsou způsobilé dosáhnout sledovaných cílů a že těchto cílů by nebylo možné dosáhnout pomocí méně omezujícího opatření. Předkládajícímu soudu se rovněž zdála sporná otázka, ke kterému okamžiku je nutné zkoumat legalitu dotčeného vnitrostátního opatření. V této souvislosti Soudní dvůr odkázal na svoji předcházející judikaturu, dle které požadavky unijního práva musí být dodržovány v každém rozhodném okamžiku bez ohledu na to, zda je oním okamžikem přijetí opatření, jeho provedení nebo uplatnění.¹ Jinými slovy řečeno, vnitrostátní soud musí provést přezkum legality k okamžiku, kdy rozhoduje.²

Zdroj obrázku: Benjamin Thompson,
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:A_Glass_of_Whiskey_on_the_Rocks.jpg

Závěrem lze shrnout, že ze stanoviska generálního advokáta Yvese Bota jednoznačně vyplývá, že judikatura ve věci *Keck a Mithouard* rozhodně není překonána. Soudní dvůr však dává ve své rozhodovací činnosti jasně na srozuměnou, že tuto linii judikatury nelze chápat absolutně, nýbrž prizmatem rozhodnutí ve věci *Komise v. Itálie*³ a *van Tiggele*. Jinak řečeno, kvalifikovat vnitrostátní opatření jako opatření upravující způsob prodeje samo o sobě nevylučuje, že by dané opatření mohlo představovat překážku ve

smyslu čl. 34 SFEU bez ohledu na to, zdali se taková pravidla použijí bez rozdílu na všechny výrobky. Na druhou stranu je třeba zdůraznit, že judikatura týkající se tzv. opatření s účinkem rovnocenným množstevním omezení je dnes natolik komplikovaná, že samotný Soudní dvůr se nezdá vyvíjet složitě a ne vždy funkční kategorizaci vnitrostátních opatření. Namísto toho se raději uchyluje k elegantnímu řešení zkoumání překážek přístupu na trh.

Konečně bez povšimnutí by neměl zůstat ani způsob aplikace testu proporcionality SDEU. Je vcelku zřejmé, že bez jasného vymezení cíle sledovaného vnitrostátním opatřením, nelze ani rozhodnout o jeho proporcionality. Soudní dvůr v této věci rozhodl, že skutečnost, že daňová opatření mohou dosáhnout cíle ochrany lidského života a zdraví v širším měřítku, nemůže představovat důvod jejich odmítnutí. To ovšem do značné míry popírá podstatu skotského vnitrostátního opatření, které směřovalo cíleně ke snížení spotřeby alkoholu u určitých skupin obyvatelstva. Naopak omezit spotřebu alkoholických nápojů u všech spotřebitelů se zdálo zejména ve vztahu k příležitostným konzumentům a možnému negativnímu ovlivnění podnikatelů v pohostinství jako nežádoucí. Soudní dvůr tak zjevně zasáhl do prostoru k uvážení, které členské státy mají v rámci boje za ochranu lidského života a zdraví ve smyslu článku 36 SFEU, ačkoliv sám ve své judikatuře otevřeně deklaruje něco jiného. Rovněž tak představa, že zvýšení zdanění je méně omezujícím opatřením z hlediska fungování vnitřního trhu a volného pohybu zboží není za všech okolností zcela přesvědčivá. Pokud by totiž došlo k plošnému zvýšení zdanění u všech alkoholických nápojů s vysokým obsahem alkoholu, nepochybně by to vedlo daleko spíše k většímu poklesu obchodu mezi členskými státy, nežli přijetí cíleného opatření.

Petr Navrátil

¹ Viz rozhodnutí C-167/97 *Seymour-Smith a Perez* (bod 45).

² Viz body 51 – 65 rozsudku.

³ Viz rozhodnutí C-110/05 *Komise v. Itálie*.

VNITROSTÁTNÍ APLIKACE MEZ. PRÁVA

Stránka | 18

M

ezinárodní
monitorovací
systém

Smlouvy o všeobecném zákazu jaderných zkoušek (CTBT) i na území ČR

Vznik a vyjednávání

Obecně se o zákazu jaderných testů začalo hovořit od roku 1954, tedy necelých deset let po provedení prvního jaderného testu.¹ O smlouvě v této podobě se začalo jednat v roce 1993, kdy se ruský a americký prezident Boris Jelcin a Bill Clinton shodli, že mnohostranné jednání o zákazu jaderných zkoušek by mělo začít co nejdříve. Mezitím probíhala různá jednání, a to především jaderných mocností, tedy USA, SSSR, Velké Británie a Francie. I přesto, že byla v roce 1963 uzavřena Smlouva o částečném zákazu², testy probíhaly dále. USA viděly prioritu spíše v odzbrojení resp. snižování jaderných zbraní nikoliv ve všeobecném zákazu jaderných testů.

Smlouvu CTBT dne 24. 9. 1996 podepsal jako první americký prezident Bill Clinton. Smlouva CTBT je významným mezinárodním právně závazným instrumentem v oblasti nešíření jaderných zbraní a jaderného odzbrojení. Zavazuje smluvní státy neprovádět jakékoliv zkoušky či jiné jaderné výbuchy na kterémkoli místě pod jejich jurisdikcí či kontrolou. Každý účastník se dále zavazuje, že nevyvolá, nenapomůže, ani se žádným

¹ První jaderný test provedly Spojené státy americké dne 16. 7. 1945 v Novém Mexiku na zařízení Trinity.

² Smlouva o zákazu zkoušek jaderných zbraní v atmosféře, kosmickém prostoru a pod vodou ze dne 5. 8. 1963.

způsobem nezúčastní provedení jakéhokoli zkušebního či jiného jaderného výbuchu. Smlouva CTBT navazuje na Smlouvu o nešíření jaderných zbraní z roku 1968, tím, že zabraňuje nejaderným státům³, které by se případně rozhodly vyrobit vlastní jaderné zbraně, tyto zbraně vyzkoušet a ověřit a jaderným státům pak zakazuje jejich arzenály dále vyvíjet a zdokonalovat. Jistým nedostatkem je, že nezakazuje vývoj jaderných zbraní. Smlouva CTBT by měla nahradit již zmíněnou Smlouvu o částečném zákazu jaderných zkoušek.

Organizace Smlouvy o všeobecném zákazu jaderných zkoušek

Klíčovým měřítkem životaschopnosti každé úmluvy o omezení zbrojení je to, jak účinně lze kontrolovat její dodržování. V tomto ohledu má mezinárodní společenství k dispozici působivý nástroj. Podle článku II⁴ smlouvy bude vytvořena Organizace Smlouvy o všeobecném zákazu jaderných zkoušek (dále jen „Organizace“) se sídlem ve Vídni, a to k zajištění realizace smlouvy a k jejímu ověřování.

Přípravná komise Organizace Smlouvy o všeobecném zákazu jaderných zkoušek vytváří kontrolní režim, který opakovaně prokázal, že

³ „Jaderné velmoci jsou státy, které provedly jaderný výbuch **před 1. lednem 1967**: Čína, Francie, Rusko, Velká Británie a USA. Nejaderné státy jsou zúčastněné strany smlouvy, které se vzdaly práva vyrábět nebo jinak získávat jaderné zbraně.“

Dostupné na:
<http://www.archiv.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1069>

⁴ The States Parties hereby establish the Comprehensive Nuclear Test-Ban Treaty Organization to achieve the object and purpose of this Treaty, to ensure the implementation of its provisions, including those for international verification of compliance with it, and to provide a forum for consultation and cooperation among States Parties. All States Parties shall be members of the Organization. A State Party shall not be deprived of its membership in the Organization.

umí spolehlivě zaměřit třeba jen drobné podzemní jaderné testy.

CTBT a Česká republika

Česká republika se zapojila do tohoto mezinárodního mírového úsilí na základě usnesení vlády ČR ze dne 16. října 1996 č. 535 k návrhu na podpis a ratifikaci Smlouvy o všeobecném zákazu jaderných zkoušek.¹ Vláda ČR vyslovila souhlas s podpisem Smlouvy CTBT schválené Valným shromážděním Organizace spojených národů dne 10. září 1996. Toto vládní usnesení rovněž stanovilo, že funkci národního orgánu podle čl. III, odst. 4 Smlouvy bude vykonávat Státní úřad pro jadernou bezpečnost.²

Vzhledem k tomu, že Smlouva CTBT vstoupí v platnost až po podpisu a ratifikaci 44 zakládajících států, vzala ČR na vědomí ve svém usnesení vlády ČR ze dne 23. prosince 1998 č. 883 o opatřeních k zajištění provádění Smlouvy o všeobecném zákazu jaderných zkoušek³, že je nutno učinit některá opatření ještě před samotným vstupem Smlouvy v platnost. Uvedená opatření odsouhlasená vládou ČR se týkala zejména⁴:

- placení pravidelného příspěvku do rozpočtu Přípravné komise Organizace;
- zpracování návrhu novely zákona č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření ("atomový zákon");
- hrazení nákladů na seismologickou monitorovací stanici VRAC ve Vranově u Brna začleněnou do Mezinárodního monitorovacího systému budovaného v rámci Smlouvy.

Mezinárodní monitorovací systém

Ověřování plnění smlouvy CTBT je zabezpečeno celosvětovým ověřovacím režimem, zahrnujícím Mezinárodní monitorovací systém (dále jen „MMS“) a dále např. inspekce na místě.⁵ Podrobné informace lze nalézt na webových stránkách předmětné Organizace.⁶ Na těchto stránkách jsou zpracované mapy, které znázorňují provedené jaderné testy a rozmístění stanic v rámci Mezinárodního monitorovacího systému. MMS by měl být složen z celkem 337 zařízení – 170 seismických, 60 infrazvukových, 11 hydroakustických a 80 radionuklidových stanic.⁷ Jak již bylo zmíněno, v České republice je seismologická monitorovací stanice „VRAC“⁸ spadající pod režim této Smlouvy umístěná ve Vranově u Brna. Tato zařízení jsou rozmístěna po celém světě (cca v 90 zemích), aby byla schopná registrovat záchvěvy pod zemí, v moři i ve vzduchu,

⁵ In order to verify compliance with this Treaty, a verification regime shall be established consisting of the following elements:

- a) An international Monitoring System;
- b) Consultation and clarification;
- c) On-site inspections; and
- d) Confidence-building measures.

⁶ Dostupné na: <http://www.ctbto.org/map/>

⁷ K lednu 2014 je certifikováno 278 stanic, 18 jich je zatím instalováno bez certifikace, 20 ve výstavbě a 21 stanic je zatím plánováno.

Dostupné na: www.ctbto.org (vid. 23. 1. 2014).

⁸ Dostupné na: <https://www.ig.cas.cz/struktura/observatore/ceska-regionalni-seismicka-sit/vrac/> (vid. 27. 1. 2014)

Stanice VRAC, provozovaná ÚFZ od r. 1991, je pomocná seismologická stanice pod mezinárodním označením AS026 a je součástí Mezinárodního monitorovacího systému s ústředím ve Vídni, zřízeného za účelem detekce a identifikace případných podzemních jaderných explozí. Vybavení stanice VRAC bylo na počátku roku 2002 modernizováno a dne 25. 11. 2002 byla modernizovaná stanice certifikována. Stanice nepřetržitě monitoruje seismologickou aktivitu v ČR a jejím okolí. Naměřená data jsou okamžitě předávána do Národního datového centra (National Data Centre - NDC) v Brně a vyžádané datové sekvence automaticky do Mezinárodního datového centra (International Data Centre - IDC) ve Vídni.

¹ Dostupné na: https://racek.odok.cz/usneseni/usneseni_webtest_nsf/0/06751B4FD0E93D95C12571B6006BD740 (Vid. 27. 1. 2014)

² www.sujb.cz

³ Dostupné na: http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest_nsf/0/645A16ABC5E10878C12571B6006C3874 (Vid. 27. 1. 2014)

⁴ Dostupné na: <http://www.sujb.cz/mezinarodni-spoluprace/mnohostranna-spoluprace/spoluprace-s-ctbto/> (Vid. 27. 1. 2014).

stejně tak jako detekovat stopy radionuklidů uvolněných do atmosféry po jaderném výbuchu. V současné době již získalo potřebnou certifikaci přes 250 monitorovacích stanic vč. té české. Za povšimnutí stojí fakt, že monitorovací stanice jsou i na území států, které doposud Smlouvu CTBT neratifikovaly, jako např. Írán nebo Izrael.¹

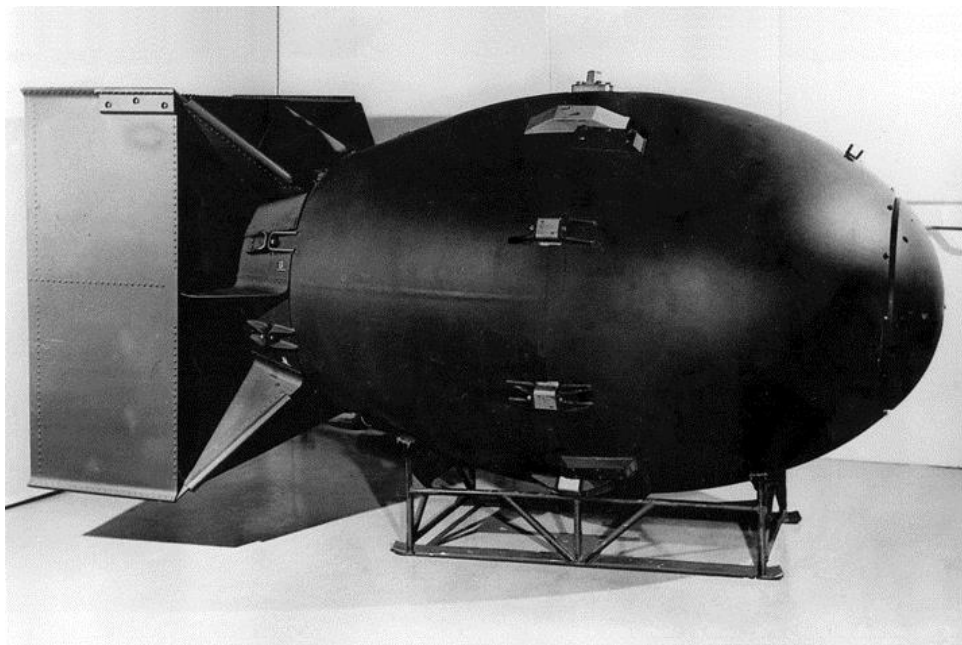
Výbuch na území KLDŘ dne 6. 1. 2016 a seismologická stanice Vranov²

Dne 6. ledna 2016 přibližně v 02:30 středoevropského času (SEČ) byl několika stanicemi MMS Přípravné komise pro Organizaci

o všeobecném zákazu jaderných zkoušek detekován seismický signál, jehož epicentrum se nacházelo v oblasti, ve které v letech 2006, 2009 a 2013 KLDŘ prováděla zkoušky jaderných zbraní. Podle předběžné analýzy, charakteristika zachyceného seismického signálu ukazuje na možnost, že se jednalo o další, v pořadí již čtvrtou, severokorejskou zkoušku jaderné zbraně.

Dle informací zveřejněných severokorejskou státní televizí se mělo jednat o úspěšnou zkoušku tzv. termojaderné zbraně (používá se též vžitě označení „vodíková bomba“). Vzhledem k informacím, které jsou známy o vyspělosti severokorejského jaderného programu a minulým severokorejským jaderným zkouškám, které se podle dostupných informací vyznačovaly poměrně nízkou

efektivitou štěpné reakce, lze usuzovat, že se o zkoušku termojaderné zbraně nejednalo. Tento předpoklad dále podporuje velikost magnituda zaznamenaného seismologického jevu, které svou velikostí odpovídá předchozím jaderným zkouškám KLDŘ.

Seismický signál z této jaderné zkoušky byl zaznamenán i Národním datovým centrem v Brně (NDC), které spravuje českou seismologickou stanicí VRAC - AS26, která je součástí MMS. Není bez zajímavosti, že právě seismologická stanice VRAC je z geografického hlediska velmi výhodně situována pro detekci seismických signálů z asijských testovacích polygonů. V letech 1995 až 1998 tak tato stanice zaznamenala několik jaderných zkoušek provedených Čínou (jaderná střelnice Lop Nor), Indií (jaderná střelnice ve státě Dalbandin) a Pákistánem (jaderná střelnice ve státě Pokaran).

Kamila Šrolerová

¹ Dostupné na: <http://www.ctbto.org/map/> (vid. 23. 1. 2014)

² Dostupné na www.sujb.cz/aktualne/detail/clanek/dopl-nujici-informace-k-jaderne-zkousce-kldr-ze-dne-6-ledna-2016/ (vid 1. 3. 2016)

AKTUALITY

Události

Konference k intra-EU BITs a intra-EU investičním sporům ve Vídni

Dne 7. března 2016 se na půdě Právnické fakulty Vídeňské univerzity konala konference na téma intra-EU bilaterálních investičních dohod ("intra-EU BITs") a sporů z nich. Členské státy EU mají mezi sebou uzavřeno na 190 těchto dohod, které se staly základem více než 100 investičních sporů, kdy je členský stát zažalován investorem z jiného členského státu Unie. Ačkoli se tedy jedná o atraktivní prostředek řešení investičních sporů, Evropská komise se už léta snaží o ukončení těchto dohod, protože považuje jejich existenci v rámci právního řádu EU za zbytečnou a s právem EU neslučitelnou. V této souvislosti zahájila proti pěti členským státům řízení pro porušení Smlouvy a dalším řízení hrozí.¹ Tyto okolnosti přispěly k aktuálnosti tématu konference, což se projevilo i na bohaté účasti, kdy byli zastoupeni nejen investiční experti z advokátní praxe a akademické sféry, ale také vládní úředníci z příslušných státních institucí členských států EU.

Úvodní vystoupení přednesl prof. Panos Koutrakos, který poskytl široký úvod do problematiky a nastínil některé kontroverze a kontradikce. Připomněl, že téma spadá do širší otázky vztahu evropského a mezinárodního práva. Upozornil na výsadní postavení Soudního dvora EU v právním řádu EU a položil si otázku, zda by vzájemné interakci těchto právních systémů a dialogu jejich soudů neprospělo větší uplatňování principu mezinárodní zdvořilosti. Ve svém výkladu se zaměřil na nejznámější případ vedený podle intra-EU BIT - *Micula v. Rumunsko*. U něj

zdůraznil neřešitelnou pozici Rumunska, kde je situace ještě složitější než v případě *Kadi*, v němž se rovněž střetly mezinárodně právní závazky s povinnostmi vyplývajícími z práva EU. Situaci neulehčuje ani neurčitý rozsah pravomocí EU v oblasti zahraničních investic a související soudní řízení, které vede Evropská komise s Radou a členskými státy ve věci právní povahy Dohody o volném obchodu se Singapurem. Svůj příspěvek prof. Koutrakos uzavřel konstatováním, že oblast intra-EU BITs je zmitána nejistotou, což je však v současné době typické pro celou EU a pro celý systém mezinárodního investičního práva.

V další části konference vystoupila Mavluda Sattorova, která si položila otázku, zda jsou investoři lépe chráněni podle evropského, nebo investičního práva? Ve svém srovnání postupně porovnávala obvyklé oblasti, v nichž jsou garantována investorům určitá práva. Jednalo se především o zásadu nediskriminace, zákaz výkonostních požadavků, fyzickou bezpečnost, vyvlastnění, standard spravedlivého a rovného zacházení a mechanismus řešení sporů. Z jejího srovnání jasně vyplynulo, že podle BITs požívají investoři širší ochrany než, kterou mají garantovanou právem EU. Na Mavludu Sattorovou navázal Martins Paparinskis, který provedl obdobné srovnání v možnostech nápravy pro investora. Také on dospěl k závěru, že i v této oblasti je pro investory výhodnější spoléhat na investiční právo, popř. mezinárodní právo obecně.

Následující panel byl tvořen Marcem Uccellim z Evropské komise a prof. Christinou Binder z místní vídeňské univerzity. Marco Uccelli představil přístup Komise k intra-EU BITs - vysvětlil, v čem Komise spatřuje hlavní nesoulad těchto dohod s právem EU a připomenul kroky z minulého roku, kterými se Evropská komise snaží přinutit členské státy k ukončení intra-EU BITs. Prof. Binder se zaměřila na pohled mezinárodního smluvního práva na intra-EU BITs. Po analýze relevantních článků Vídeňské úmluvy o smluvním právu (především čl. 30, 31, 54, 59 a

¹ O tomto kroku Evropské komise jsme již informovali v Bulletinu ČSMP č. 3/2015.

70) uzavřela, že stranám je nejen dána možnost ukončit mezinárodní smlouvu vzájemným souhlasem, ale mají také autonomii určit právní následky ukončení. Podle prof. Binder se tedy smluvní strany intra-EU BITs mohou dohodnout na jejich ukončení, a to včetně neaplikace tzv. sunset clause, přičemž za příklad takového postupu dala praxi České republiky a Dánska.

V posledním panelu Hanno Wehland přehledným způsobem představil problematiku výkonu intra-EU arbitrážních nálezů uvnitř a mimo EU. Řečník nabídl ve své prezentaci možné scénáře výkonu nálezů, a to uvnitř a mimo EU a za podmínky, že jedná o arbitrážní nález podle pravidel ICSID, č. nikoli.

Závěrečné vystoupení prof. Steffena Hindelanga věnované alternativním způsobům řešení intra-EU investičních sporů by se dalo označit za nejprovokativnější. Prof. Hindelang poukázal na rozdílnou kvalitu evropských soudů, na kterou by se měla dle jeho názoru pozornost členských států a Evropské komise soustředit. Kvalitní evropské soudy by se pak měly stát tím vhodným forem pro řešení investičních sporů. Není však správné v této fázi zavírat oči před zjevnými nedostatky soudních systémů v některých evropských zemích. Členské státy by měly do doby, než budou provedeny reformy a zajištěna plošně fungující justice, zajistit investorům přístup ke zvláštnímu investičnímu evropskému soudu, který by fungoval jako "záchranná síť" pro investory v případě selhání vnitrostátního soudu.

Z uvedeného popisu vyplývá, že řečníci vystupující na vídeňské konferenci přistoupili k tématu intra-EU BITs a sporů z nich z různých pohledů, které nabízí mezinárodní, evropské a vnitrostátní právo. Jejich závěry tak jenom potvrdily výjimečnou komplexnost diskutované problematiky.

Ondřej Svoboda

Publikace

**Soutěžní politika a
právo Evropské unie
1950–2015**
**Vývoj, mezníky,
tendence a komentované
dokumenty**

Václav Šmejkal

Monografie pojednává o historickém vývoji soutěžní politiky a práva evropské integrace, o jejich hnacích silách a formujících tendencích. Přehledně vykládá hlavní právní akty a rozhodnutí orgánů EU v oblasti ochrany hospodářské soutěže.

ISBN: 978-80-7502-108-3

Rozsah: 336 stran

Redakční rada

Vedoucí editor:

Mgr. Milan Lipovský, Ph.D.

lipovsky (at) prf.cuni . cz

Vedoucí sekci:

Šárka Ošťádalová (Mezinárodní právo) –
sostadalova (at) centrum . cz

Mgr. Petr Navrátil (Evropské právo) – navratil
(at) prf.cuni . cz

JUDr. Ing. Jan Lhotský, Ph.D. (Mezinárodní
právo trestní) - jan.m.lhotsky (at) gmail . com

JUDr. Bc. Alla Tymofeyeva, Ph.D. (Lidská
práva) – tymofeya (at) prf.cuni . cz

Mgr. Kamila Hájíčková (Vnitrost. aplikace
MP) – sroka (at) centrum . cz

Mgr. Iva Gavrilová (Mezinárodní právo
soukromé)- ivagavri (at) gmail . com